

УДК 378.091.33-027.22:811.161.2'366
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-1-32>

Наталія КОСТУСЯК,
orcid.org/0000-0002-9795-6038
доктор філологічних наук, професор,
професор-завідувач кафедри української мови
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) kostusyak.nataliia@vnu.edu.ua

Наталія ШУЛЬСЬКА,
orcid.org/0000-0003-4703-1798
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальних комунікацій
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) chulska.natalia@vnu.edu.ua

Наталія РИМАР,
orcid.org/0000-0003-2471-7703
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри славістичної філології, педагогіки та методики викладання
Білоцерківського національного аграрного університету
(Біла Церква, Київська область, Україна) nat-rymar@ukr.net

ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ ОПАНУВАННЯ ПОВНОЗНАЧНИХ ЧАСТИН МОВИ В КОНТЕКСТІ ЕСТЕТИЗАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ

У статті зосереджено увагу на ефективних методах опанування повнозначних частин мови. Порушено проблему розглянуто в контексті реформування освіти та у зв'язку з естетизацією навчального процесу. Наголошено на важливості поєднання проблемно та практично орієнтованих форм роботи з іншими методами, спрямованими на оволодіння необхідними компетентностями, серед яких чільне місце посідає набуття вмінь спілкуватися літературною мовою. Закцентовано на особливостях вивчення іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслів, теоретичні відомості про які пов'язані з виробленням навичок лінгвістичного аналізу поезії Л. Костенко. Зазначено, що дібраний із творів письменниці фактичний матеріал слугує засобом впливу на естетичний і духовний розвиток здобувачів освіти, формує культуру виявлення людських почуттів, реалізує культурно-інформаційну функцію. Вірші письменниці – важливий фактичний матеріал, використання якого не тільки дає змогу поглибити знання про іменники, а й спонукає до сповідування волелюбності, відваги, непорушної віри, патріотизму. Принагідно насолоджуватися картинами квіткового різнобарв'я, осінніми пейзажами та зимовими краєвидами зможуть здобувачі освіти, аналізуючи морфологічні категорії прикметників, ужитих у творах Л. Костенко. Студенти відчують емоційно-естетичну вагу поезії під час вивчення числівників. Особливі контексти створюють числівникові форми на позначення цілих чисел та їхніх еквівалентів, використані задля підкреслення надзвичайно великої кількості чогось. Аналіз займенникових форм, зокрема акцент на їхньому повторенні при кожному однорідному членові речення чи при кожній сурядній частині, дає змогу зосередити увагу на специфічному художньо-образному ефекті нанизування. Важливу роль у створенні естетично та стилістично виразних контекстів відіграють дієслова.

Ключові слова: морфологія української мови, іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово, частка, мовно-естетична компетентність, Нова українська школа.

Nataliia KOSTUSIAK,
orcid.org/0000-0002-9795-6038
Doctor of Philological Science, Professor,
Head of the Department of Ukrainian Language
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) kostusyak.nataliia@vnu.edu.ua

Nataliia SHULSKA,
orcid.org/0000-0003-4703-1798
PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Social Communications
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) chulska.natalia@vnu.edu.ua

Nataliia RYMAR,
orcid.org/0000-0003-2471-7703
PhD in Philology,
Associate Professor at the Department of Slavic Philology, Pedagogy and Teaching Methods
Bila Tserkva National Agrarian University
(Bila Tserkva, Kyiv region, Ukraine) nat-rymar@ukr.net

EFFECTIVE METHODS OF MASTERING FULL PARTS OF SPEECH IN THE CONTEXT OF AESTHETICIZATION OF STUDIES OF STUDENTS-PHILOLOGISTS

The article focuses on effective methods of mastering full parts of speech. The raised problem is studied in the context of education reform and in connection with the aestheticization of the educational process. It is defined the importance of combining problem-oriented and practice-oriented forms of work with other methods aimed at mastering the necessary competencies, among which the acquisition of skills to communicate in literary language. It is emphasized on the peculiarities of studying nouns, adjectives, numerals, verbs, clarification of theoretical information which is associated with the development of skills of linguistic analysis of L. Kostenko's poetry. It is noted that the factual material selected from the works of the writer also serves as a means of influencing the aesthetic and spiritual development of students, forms a culture of expression of human feelings, implements the cultural and informational function. The writer's poems are an important factual material, the use of which allows not only to improve knowledge of nouns, but also encourages the confession of freedom, liberty, courage, unshakable faith, patriotism. Enjoy colorful flowers, autumn landscapes, winter landscapes, etc. Students will be able to analyze morphological categories of adjectives used in the works of L. Kostenko. Students will feel the emotional and aesthetic weight of the writer's poems while studying numerals. Special contexts create numeral forms to denote integers and their equivalents, used to emphasize an extremely large number of things. The analysis of pronoun forms, in particular the emphasis on their repetition in each homogeneous member of the sentence or in each consonant part allows us to focus on the specific artistic and figurative effect of stringing. Verbs also play an important role in creating aesthetically and stylistically expressive contexts.

Key words: morphology of Ukrainian language, noun, adjective, numeral, pronoun, verb, participle, linguistic and aesthetic competence, New Ukrainian School.

Постановка проблеми. Реформування сучасного освітнього процесу, акцент на інтеграції дисциплін, пріоритетності комфортних умов навчання школярів, зорієнтованість на оволодіння низкою потрібних у майбутньому компетентностей стали передумовою для внесення коректив у роботу вчителя-словесника. Його завдання полягає не тільки в тому, аби дати ґрунтовні знання з основ української літературної мови, використовуючи для цього найоптимальніші методи, методики, прийоми та технології, що сприятимуть полегшенню засвоєння нової інформації, а й у тому, щоб розвивати в учнів уміння й навички

застосовувати вивчене на практиці, спілкуватися вишліфованою мовою, правильно, із дотриманням чинних норм комунікувати в письмовій формі. Неабияке значення має майстерність педагога, вміння зацікавити дітей, мотивувати їх до активної участі в освітньому процесі, на користь чого, поза сумнівом, слугуватиме поєднання проблемно та практично орієнтованих форм роботи з низкою інших методів, спрямованих на естетизацію шкільних занять. Не викликає сумніву факт, що такий підхід буде ефективним, якщо його доповнюватиме акцент на формуванні світоглядних переконань та розвиткові оцінно-естетичних

смаків. Важливість указаних пріоритетів повинні усвідомлювати не тільки досвідчені вчителі, а й студенти, які в майбутньому планують працювати в закладах загальної середньої освіти. Відповідно до цього мотивація здобувачів вищої освіти має стати важливим і необхідним складником кожного заняття. Студентам-філологам важливо одержати всі потрібні метакогнітивні навички, адже їх застосування у професійній діяльності дасть змогу досягти позитивних результатів. Серед пріоритетів кожного здобувача першого (бакалаврського) рівня має перебувати прагнення вміло і правильно висловлювати свої думки, пам'ятати, що рідна мова – це важливий складник національної культури, засіб естетичного пізнання світу й формування емоційного інтелекту. На реалізацію вказаних завдань доречно скерувати зусилля під час вивчення курсів методичного спрямування та тих, мета яких – вивчити лексичний, словотвірний, морфологічний і синтаксичний мовні рівні.

Аналіз досліджень. У науковій літературі нині представлено методичні вказівки, спрямовані на ефективність засвоєння української мови загалом (Костів, Сколосдра-Шепітко, 2018; Кульбабська, Кардашук, 2017) та її граматичного ярусу зокрема (Костусяк, 2020; Костусяк, 2021; Межов, Костусяк, 2021). Загальні рекомендації подано й у підготовленій Міністерством освіти й науки України концепції Нової української школи, де зроблено акцент на компетентісно орієнтованому навчанні, що передбачає набуття динамічної комбінації «знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими знаннями користуватися, а також цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи у професійному та приватному житті» (Нова українська школа). Крім зазначених пріоритетів, важливо зважати на естетизацію навчального процесу, що забезпечить цікавий, багатий на виразальні засоби фактичний матеріал. Проблема естетичного виховання в шкільному курсі української мови порушено в низці статей (Єрмоленко, 2007; Калашник, Савченко, 2010; Ставицька, 1990) і навчальних посібників (Кучерук, 2006), але розвиток естетичних смаків на лекційних і практичних заняттях у закладах вищої освіти, особливо на філологічних факультетах, розглянуто фрагментарно. Порушено проблему вважаємо актуальною й важливою, адже студенти, переймаючи досвід викладачів, зможуть

самі добирати естетично багатий корпус фактажу, що в майбутньому сприятиме формуванню мовно-естетичних компетентностей учнів. Такий підхід важливий на різних заняттях, зокрема й присвячених опануванню частиномовних класів слів.

Мета статті – з'ясувати особливості різних за частиномовною належністю виразальних засобів, спрямованих на формування мовно-естетичних компетентностей здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти – майбутніх учителів української мови.

Виклад основного матеріалу. Естетичне виховання засобами мови – об'єкт дослідження, що викликав зацікавлення в багатьох науковців і отримав різноаспектне трактування в низці наукових студій. На переконання О.А. Кучерук, мовно-естетичне виховання – «цілеспрямоване формування мовної особистості, здатної в різних життєвих ситуаціях свідомо й ефективно володіти скарбами рідної мови відповідно до поставленої духовної комунікативної мети, шляхом розвитку внутрішнього дару слова, асоціативного мислення, естетично-мовного смаку» (Кучерук, 2006: 27). Доповнюючи слушні міркування дослідниці, зазначимо, що дібраний естетично вагомий ілюстративний матеріал не лише сприятиме отриманню словесно оформленої насолоди, а й дасть можливість практичного застосування знань. Часто саме вдалий приклад допомагає запам'ятати написання тієї чи тієї мовної одиниці, її парадигматичні й функційні особливості, інші теоретичні відомості. Крім того, учитель, який уміло оперує естетично вартісними мовними засобами, зможе своїм прикладом мотивувати школярів до вивчення рідної мови та шанобливого ставлення до неї. Зазначені вміння мають змогу одержати студенти, вивчаючи одиниці морфологічного ярусу мови.

Опанування нормативної навчальної дисципліни «Морфологія української мови» передбачає одержання найважливіших концептуальних і методологічних знань про морфологічну систему мови, глибоке оволодіння теоретичними відомостями про семантичні, формальні та стилістичні ознаки її одиниць, особливості класифікації, закономірності функціонування відповідно до нині чинних норм. До важливих завдань також належить розвиток практичних навичок застосовувати знання у сфері освіти з дотриманням норм академічної доброчесності, виховання почуття поваги до державної мови. На реалізацію цього спрямовані не тільки лекційні, а й практичні заняття, на яких студенти поглиблюють свої знання, отримують навички висококваліфікованого вчителя україн-

ської мови, здатного логічно мислити, майстерно оперувати теоретичним матеріалом, вільно послуговуватися словниковим запасом та використовувати його відповідно до нормативно затверджених правил, чому сприяє виконання різних за складністю вправ, розв'язання тестів, написання творчих робіт, тобто всього того, що забезпечить закріплення теоретичних знань і вироблення навичок лінгвістичного аналізу. Позитивно, коли аналіз мовного матеріалу відбувається у взаємодії з розвитком естетичних смаків. У такому разі важливо добирати ілюстративний матеріал і практичні завдання з поетичних та прозових творів відомих українських митців, що дає змогу ще й одержати естетичну насолоду. Одним із взірцевих у цьому аспекті постає мовний світ Л. Костенко. Л. Ставицька переконує, що вірші письменниці – «це скорше поезія мудрості душі, пізнання світу через сердечні пориви, спалахи емоційності. Примат душі над раціо, навіть стилістичне зниження останнього – важливий світоглядний концепт лірики Л. Костенко» (Ставицька, 1990: 23–24). Мовотворчість поетеси як «неоціненне надбання естетично вартісних смислів і цінностей» розглядають В. Калашник і Л. Савченко (Калашник, Савченко, 2010: 16). Така висока оцінка творчості Л. Костенко цілком обґрунтована й об'єктивна, адже вірші письменниці – своєрідні мовно-естетичні знаки-символи, здатні викликати в читача певні емоції та впливати на його почуттєвий світ. Поетичний доробок авторки різноматематичний і багатогранний, що дає змогу його згрупувати як за проблематикою, так і за специфікою виокремлення тих чи тих граматичних характеристик слів.

Для удосконалення знань про частини мови, принципи їх виділення та транспозиційні вияви доречно дібрати речення, що водночас маркують концепти *добро, душа, життя, кохання, людина, музика, природа, слово* тощо, а також слугують засобами впливу на естетичний і духовний розвиток читача, формують культуру виявлення людських почуттів тощо. Студентам можна запропонувати вправу, у якій необхідно з'ясувати частиномовну належність самостійних класів слів, виділити випадки їх взаємопереходу. Здобувачі освіти принагідно мають пригадати особливості морфолого-синтаксичного способу словотворення і його різновидів. Наприклад: *Найвище уміння – почати спочатку життя, розуміння, дорогу, себе* (Костенко, 1989: 59); *Ще вчора була я висока, як вежа* (Костенко, 1989: 59); *Отут я стою над замисленим небом на чорних вітрах світових веремій, і в сутичці вічній святого з ганебним світлішає розум зацькований*

мій (Костенко, 1989: 62); *Це не чудо, це чад, мені страшно такого кохання* (Костенко, 1989: 316); *Дуже дивний пейзаж: косяками ідуть таланти* (Костенко, 1989: 107); *Старенька жінка вносила соломки* (Костенко, 1989: 21); *Старесенька іде по тій дорозі* (Костенко, 1989: 185); *Мені здається, музика – космічна. Найбільш космічна із усіх мистецтв. Я часом думаю, що музика походить це з позивних із космосу крізь хаос. А особливо – скрипка і орган. В його акордах чутно кроки Бога* (Костенко, 1989: 540); *Там повен двір любистку, цвітуть такі жоржини, і вишні чорнооки стоять до холодів. Хитаються патлашки уздовж всієї стежини, і стомлений лелека спускається на хлів* (Костенко, 1989: 39); *Якщо не можна вітер змалювати, прозорий вітер на ясному тлі, – змалюй дуби, могутні і крилаті, котрі од вітру гнуться до землі* (Костенко, 1989: 137); *Поезія – це завжди неповторність, якийсь безсмертний дотик до душі* (Костенко, 1989: 138); *О мово, ти іще жива. Тяжкі твої тортури. Колись творилися слова, тепер – абрєвіатури* (Костенко, 1989: 549).

Із метою поглиблення знань про власні та загальні назви й виявлення випадків транспозиційних змін у їхніх межах викладач може дібрати приклади речень з іменниками на позначення відомих людей, біблійних образів, із міфічними й демонологічними номінаціями, географічними поняттями, принагідно акцентуючи увагу студентів на естетичному й культурно-інформаційному спрямуванні творів Л. Костенко. Наприклад: *...а де ж те Слово, що його Тарас коло людей поставив на сторожі?!* (Костенко, 1989: 156); *Хіба Нечай, Богун чи Морозенко оце б такий човгикали фокстрот?* (Костенко, 1989: 392); *В маєтку гетьмана Івана Сулими, В сучасному селі, що зветься Сулимівка, До кінських грив припадєні грудьми, Промчали хлопці...* (Костенко, 1989: 26); *Сізіф куриє свою гіркушу люльку...* (Костенко, 1989: 42); *Любов підкралась тихо, як Даліла, а розум спав, довірливий Самсон* (Костенко, 1989: 278); *Це від Карпат віроги кристалічні тут підійшли напись до Дніпра* (Костенко, 1989: 448).

Ознайомлюючи студентів із категорійними особливостями іменників, зокрема родовими, числовими та парадигматичними ознаками, викладач може проілюструвати теоретичний матеріал прикладами з поезій, де Л. Костенко сповідує свободу, хоробрість, патріотизм. Осібного коментаря потребують форми кличного відмінка, у вживанні яких часто допускають помилки. Наприклад: *Кобзарю, знаєш, нелегка епоха оцей двадцятій невгомний вік* (Костенко, 1989: 100); *Безсмертна мово! Ти смієшся гірко* (Костенко, 1989: 161); *Моя*

бабусю, старша моя мамо! Хоч слід, хоч тінь, хоч образ свій залиши! (Костенко, 1989: 185); *Боже мій, Боже мій, Боже! Душу врятуй від грабунку!* (Костенко, 1989: 217); *Мій предковичний, мій умитий росами, космічний, вічний, зоряний, барвінковий...* *Коли ти навіть звався – Малоросія, твоя поетеса була Українкою!* (Костенко, 1989: 162). Аналізуючи останнє речення, здобувачі освіти повинні помітити, що в моделюванні звертання беруть участь відприкметникові та віддіеприкметникові субстантиви, які виконують роль непрямих номінацій рідного краю, України.

Окрім вивчення лексико-граматичних розрядів та морфологічних характеристик іменника, потрібно зацентувати на його синтаксичній специфіці. Як відомо, іменникові форми зазвичай перебувають у підметовій сфері двоскладного речення та в позиції додатка. Варто нагадати, що вони здатні моделювати односкладні називні структури, які в досліджуваних текстах часто не тільки номінують предмет, а й містять його емоційну оцінку, наприклад: *Шалені темпи* (Костенко, 1989: 27); *...таке роздолля степове* (Костенко, 1989: 65); *...яка ж бо гарна й горда голова!* (Костенко, 1989: 515); *Гарна жінка, прихилена вітром любові до його плеча* (Костенко, 1989: 154); *...який солодкий дим багать!* (Костенко, 1989: 351); *...які високі трави! Який густий і несходимий ліс!* (Костенко, 1989: 506); *Яка сумна й красива хуртовина!* (Костенко, 1989: 324); *А темрява!* (Костенко, 1989: 215); *Які зачовгані антракти!* (Костенко, 1989: 231); *А кінь, ну й кінь!* (Костенко, 1989: 468). Попри те, що односкладні номінативні конструкції не мають предиката, у поезії Л. Костенко вони не позбавлені динаміки. Згущення інформації передають такі реченнєві побудови: *– робота – літо – спека – прага* (Костенко, 1989: 277); *Зупинки. Аварії. Перон. Гучномовці* (Костенко, 1989: 148); *...дерева, люди, вулиці, мости...* (Костенко, 1989: 98); *... минуле – майбутнє – живі і знищені – правда – поезія – атомний дощ. Дракон – Атлант – телефон – калина – віра – вірус – мільярди – нулі...* (Костенко, 1989: 157). Подекуди натрапляємо на речення з видільними, оклично-підсилюваними та ін. частками, що надають відтінку несподіваності, посилюють вагу існування певної реалії: *...і тільки гриви... курява... і свист...* (Костенко, 1989: 26); *І тільки степ, і тільки спека, спека...* (Костенко, 1989: 53); *...ну рай тобі, та й годі* (Костенко, 1989: 518); *Що за чудасія...* (Костенко, 1989: 364).

Особливе естетичне навантаження виконують поетичні тексти Л. Костенко, під час читання яких в уяві постають осінні та зимові пейзажі, квіткове

різнобарв'я тощо. Такі вірші слугують джерельною базою для опанування граматичних характеристик прикметників: *Ставить осінь на землю свою золоту жирандоль* (Костенко, 1989: 320); *Натягне дощ свої осінні струни...* (Костенко, 1989: 325); *Зима стоїть персидська, як бузок, і жоден птах її не хилитав* (Костенко, 1989: 291); *Двори стоять у хуртовині айстр. Яка рожжева й синя хуртовина!* (Костенко, 1989: 324). Антонімію слів, призначення яких – виражати статичну ознаку, можна розглянути на прикладі речення *Біле – біле – біле поле. Чорний гомін* (Костенко, 1989: 144), що створює картину зорово-слухового й водночас емоційного контрасту.

Емоційно-естетичну вагу творів Л. Костенко варто продемонструвати й під час вивчення числівників. Особливі контексти моделюють числівникові форми та їхні еквіваленти, використані задля підкреслення надзвичайно великої кількості чогось: *І день, і ніч, і тисячі ночей* (Костенко, 1989: 179); *Людей мільярди, і мільярди слів* (Костенко, 1989: 138); *І цілі стоси книг...* (Костенко, 1989: 407). Розглядаючи групу порядкових слів, викладач має не тільки вказати на їх граматичну подібність до прикметників, а й зацентувати на низці питань, які порушує авторка. Наприклад, за аналізу порядкового числівника *перший*, ужитого в реченні *Мій перший вірш написаний в окопі* (Костенко, 1989: 31), доречним видається визначення його морфологічних (чоловічий рід, однина, називний відмінок) і синтаксичних (роль узгодженого означення) параметрів. Водночас варто звернути увагу на те, що авторка вказує не просто на місце написання першої поезії, а й опосередковано – на час. Адже окоп – один із символів війни. У наведеній реченнєвій конструкції переплетені дитячі спогади із закарбованими в серці враженнями й тривогою. Тема війни представлена в інших конструкціях із порядковими числівниками: *О, перший біль тих недитячих вражень, який він слід у серці залиши!* (Костенко, 1989: 31); *У Корчуватому, під Києвом, рік сорок другий, ожеледь, зима* (Костенко, 1989: 42). Зосередившись на хронології воєнних дій, студенти можуть згадати про нинішній конфлікт на сході України.

Л. Костенко вживає числівники в контекстах про природу, кохання, життя, часто наголошуючи на його скороминучості: *І наче склом заточений туман, упала перша паморозь на віти...* (Костенко, 1989: 345); *Ти – моє перше кохання* (Костенко, 1989: 127); *І перша ластівка непроханої старості в острішшия брів свиночку внесе* (Костенко, 1989: 234). Для визначення семантич-

них, структурних, морфологічних і синтаксичних ознак числівників доречно запропонувати такі речення: *А може, у двадцятому сторіччі йому не вистачало Беатриче?* (Костенко, 1989: 395); *І хочеться часом в двадцятому віці забитись в печеру і няньчить вогонь* (Костенко, 1989: 62). Принагідно можна розглянути їх у почуттєвому вимірі, порушити питання про етику та її нестачу в сучасному світі, певний дисонанс прогресу та одвічних людських цінностей, про які часто забувають через життєві проблеми.

Опановуючи займенники, здобувачі освіти повинні знати не тільки розряди за значенням та граматичні параметри цих слів, а й водночас звертати увагу на їхнє функційне призначення та стилістичне навантаження. Зокрема, у низці номінативних речень *Письмовий стіл, перо і черевик. Той дуб. Той граб. Та бречка, що у стайні. Той чорт. Той граф. Того паперу жмут. Та станція. Той поїзд* (Костенко, 1989: 243) повторюваний займенник *той* створює специфічний художньо-образний ефект нанизування.

Важливу роль у створенні естетично та стилістично виразних контекстів відіграють дієслова, категорійну специфіку яких вивчають на тлі морфологічного ярусу мови. У поетичному доробку Л. Костенко натрапляємо на конструкції, модельовані особовими та безособовими формами. Доречно звернути увагу здобувачів освіти на те, що в першому випадку наявна інформація не тільки про дію, а й про її виконавця. Натомість за функціонування безособових форм головний акцент припадає на результат. У досліджуваних творах такі структури позначають дію як неминучу й незалежну від чиєїсь волі: *А на цьому давно вже й не орано – як заклято, як заговорено!..* (Костенко, 1989: 197). Також безособові

дієслова використано для змалювання природних явищ, процесів: *Смеркає – грай. Розвиднюється – грай* (Костенко, 1989: 87); *Як звечоріє на Дніпрі, Черніг сідає в човен і ставить чорні ятері* (Костенко, 1989: 45); стану осіб, зокрема й оповідача: *О, як мені жилось і як мені страждалось!* (Костенко, 1989: 89). Для закріплення теорії про категорійну специфіку дієслова й водночас із метою естетизації навчального процесу студентам можна запропонувати такі завдання: 1) виписати з віршів Л. Костенко речення одного тематичного плану (про природу, кохання та ін.), підкреслити в них дієслова, визначити їхні морфологічні ознаки та з'ясувати стилістичну роль; 2) дібрати односкладні дієслівні конструкції й за можливості перетворити їх на двоскладні, указати на зміну функційної ролі дієслів.

Висновки. Отже, продуктивні методи, методики, прийоми й технології, проблемно та практично орієнтовані форми роботи в поєднанні з естетизацією навчального процесу – ефективні засоби опанування повнозначних частин мови. Важливу роль у цьому відіграють твори Л. Костенко, які не лише слугують ілюстративним матеріалом до теоретичних положень, а й впливають на естетичний і духовний розвиток здобувачів освіти, формують культуру виявлення людських почуттів, реалізують культурно-інформаційну функцію, спонукають до сповідуння волелюбності, відваги, непорушної віри, патріотизму. Аналізуючи морфологічні категорії іменників, прикметників, числівників, займенників та дієслів, ужитих у творах Л. Костенко, студенти мають змогу відчутти емоційно-естетичну вагу поезії.

Перспективу дослідження становить опис інших текстів, розглянутих у контексті розвитку мовно-естетичної культури вчителя-словесника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрмоленко С. Мовно-естетичні знаки культури в історії літературної мови. *Мовознавство: науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні та Українського мовно-інформаційного фонду НАН України*. 2007. № 4–5. С. 3–12.
2. Калашник В., Савченко Л. Мовно-естетичні знаки *душа – печаль – слово* у поетичному світі Ліни Костенко. *Культура слова*. 2010. № 73. С. 16–22.
3. Костенко Л.В. Вибране. Київ : Дніпро, 1989. 559 с.
4. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови: навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 202 с.
5. Костусяк Н.М. Лінгводидактичні й компетентісно орієнтовані засади вивчення дієслівної категорії способу у ЗВО та ЗЗСО. *Волинь філологічна: текст і контекст. Українська мова в сучасному науковому вимірі : зб. наук. праць*. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Леся Українки, 2020. Вип. 30. С. 20–35.
6. Костусяк Н.М. Поетапність та ефективні шляхи засвоєння граматичних особливостей прикметників і їхніх функційних еквівалентів. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти: зб. матеріалів IV Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції*. Луцьк: Відділ іміджу та промоції Луцького НТУ, 2021. С. 131–135.
7. Кульбабська О.В., Кардашук О.В. Крок у професію. Методика викладання української мови: навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2017. 256 с.

8. Кучерук О.А. Основи естетичного виховання в шкільному курсі української мови : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Житомир : [б. в.], 2006. 200 с.
9. Межов О.Г., Костусяк Н.М. Формування лексичної і граматичної компетентностей майбутніх філологів в умовах дистанційного навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Том 84. № 4. С. 104–125.
10. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
11. Ставицька Л.О. Серцем вистраждане слово. *Мовознавство: науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні та Українського мовно-інформаційного фонду НАН України*. 1990. № 6. С. 23–29.

REFERENCES

1. Yermolenko S. Movno-estetychni znaky kultury v istorii literaturnoi movy. [Linguistic and aesthetic signs of culture in the history of literary language]. *Movoznavstvo: Scientific and theoretical journal of the Potebnia Institute of Linguistics of NAS of Ukraine*, 2007, No. 4–5, pp. 3–12 [in Ukrainian].
2. Kalashnyk V., Savchenko L. Movno-estetychni znaky *dusha – pechal – slovo* u poetychnomu sviti Liny Kostenko. [Linguistic and aesthetic signs are *soul – sadness – word* in the poetic world of Lina Kostenko]. *Culture of the Word*, 2010, No. 73, pp. 16–22 [in Ukrainian].
3. Kostenko L.V. Vybrane. [Favorites]. Kyiv: Dnipro, 1989. 559 p. [in Ukrainian].
4. Kostiv O., Skolozdra-Shepitko O. Metodyka vykladannia ukrainskoi movy: navchalno-metodychnyi posibnyk. [Methods of Teaching Ukrainian Language: Study Guide]. Lviv, 2018. 202 s. [in Ukrainian].
5. Kostusiak N.M. Linhvodydaktychni y kompetentnisno orientovani zasady vyvchennia diieslivnoi katehorii sposobu u ZVO ta ZZSO. [Lingua-Didactic and Competence-Oriented Principles of Studying Category of Mood in HEI (Higher Educational Institutions) and GSEI (General Secondary Education Institutions)]. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst. Ukrainska mova v suchasnomu naukovomu vymiri : zb. nauk. prats. Lutsk: Skhidnoievrop. nats. un-t im. Lesi Ukrainky*, 2020. Vyp. 30. S. 20–35. [in Ukrainian].
6. Kostusiak N.M. Poetapnist ta efektyvni shliakhy zasvoiennia hramatychnykh osoblyvostei prykmetnykiv i yikhnykh funktsiinykh ekvivalentiv. [Phasing and Effective Ways of Mastering Grammatical Characteristics of Adjectives and Their Functional Equivalents]. *Aktualni problemy inshomovnoi komunikatsii: linhvistychni, metodychni ta sotsialno-psykholohichni aspekty: zb. materialiv IV Vseukrainskoi naukovy-metodychnoi Internet-konferentsii*. Lutsk: Viddil imidzhu ta promotsii Lutskoho NTU, 2021. S. 131–135. [in Ukrainian].
7. Kulbabska O.V., Kardashchuk O.V. Krok u profesiiu. Metodyka vykladannia ukrainskoi movy: navch. posibnyk. [Step Into Profession. Methods of Teaching Ukrainian Language: Textbook]. Chernivtsi: Chernivetskyi nats. un t, 2017. 256 s. [in Ukrainian].
8. Kucheruk O.A. Osnovy estetychnoho vykhovannia v shkilnomu kursi ukrainskoi movy : navch. posib. dla stud. vyshch. navch. zakl. [Fundamentals of aesthetic education in the school course of the Ukrainian language: a textbook for students of higher educational institutions]. Zhytomyr : [b. v.], 2006. 200 p. [in Ukrainian].
9. Mezhev O.H., Kostusiak N.M. Formuvannia leksychnoi i hramatychnoi kompetentnosti maibutnykh filolohiv v umovakh dystantsiinoho navchannia. [Formation of Lexical and Grammatical Competencies of Bachelors of Philology by Means of Information and Communications Technologies in the Conditions of Distance Education]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*. 2021. Tom 84. № 4. S. 104–125. [in Ukrainian].
10. Nova ukrainska shkola. [New Ukrainian School]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>. [in Ukrainian].
11. Stavitska L.O. Sertsem vystrazhdane slovo. [Heartfelt suffering word]. *Movoznavstvo: Scientific and theoretical journal of the Potebnia Institute of Linguistics of NAS of Ukraine*, 1990, No. 6, pp. 23–29. [in Ukrainian].